

Ιουλιανός: Υπέρ Ελλήνων

Για την Ελλάδα

Φεύγοντας για την Ελλάδα, τότε που όλοι νόμιζαν πως με στέλναν εξορία, τάχα δεν δόξασα την τύχη μου σαν να γιόρταζα τη μεγαλύτερη γιορτή, λέγοντας πως εκείνη η αλλαγή ήταν για μένα ό,τι καλύτερο και πως είχα ανταλλάξει, όπως λένε, «Χαλκό με χρυσάφι και εννιά βόδια με εκατό»; Τέτοια αγαλλίαση ένιωθα που μου 'λαχε να πάω στην Ελλάδα αντί να μείνω σπίτι μου· κι ας μην είχα εκεί ούτε χωράφι ούτε κήπο ούτε ένα σπιτάκι δικό μου.

(Επιστολή στον φιλόσοφο Θεμιστιο)

Για τον Ελληνισμό

Ο Ελληνισμός μέχρι τώρα δεν προοδεύει σύμφωνα με τις δυνατότητές του και φταίμε γι' αυτό εμείς οι ίδιοι που τον ακολουθούμε... Γιατί είναι ντροπή να μη βρίσκουν από μας βοήθεια οι δικοί μας άνθρωποι, τη στιγμή που ούτε ένας Ιουδαίος δεν ζητιανεύει, τη στιγμή που οι ασεβείς χριστιανοί κοντά στους δικούς τους ταΐζουν και τους δικούς μας...

Κάνε τους Έλληνες να συνηθίσουν σε τέτοιες καλές πράξεις, διδάσκοντάς τους πως από τα παλιά χρόνια η αγαθοεργία είναι δικό μας έργο. Κι ο Όμηρος ακόμα βάζει τον Εύμαιο να λέει: «Ξένε, θα 'μαι ασυγχώρητος, ακόμα κι αν μου 'ρθει κάποιος, χειρότερος από σένα, να μη τον τιμήσω· γιατί απ' τον Δία μάς έρχονται όλοι, κι οι ξένοι κι οι φτωχοί· η προσφορά μου είναι μικρή αλλά τερπνή συνάμα».

Τα δικά μας καλά, ας μην αφήνουμε να τα μιμούνται με ζήλο οι άλλοι, ενώ εμείς τα ντροπιάζουμε με την αδιαφορία μας...

(Επιστολή στον αρχιερέα Γαλατίας Αρσάκιο)

Για την παιδεία στην Ελλάδα

Νομίζω πως χάρη στην παιδεία και τη φιλοσοφία, στη σημερινή Ελλάδα έχει συμβεί κάτι παρόμοιο μ' εκείνο που βρίσκουμε στους μύθους και τις διηγήσεις των Αιγυπτίων: Λένε λοιπόν, πως κι οι Αιγύπτιοι θεωρούν ότι ο Νείλος γενικά είναι σωτήρας και ευεργέτης της χώρας τους και, κυρίως, αποτρέπει την καταστροφή από τη φωτιά, κάθε φορά που ο ήλιος μετά από μεγάλο κύκλο και σε συζυγία με

εξέχοντες αστερισμούς γεμίζει τον αέρα φωτιά και κατακαίει τα πάντα· γιατί ο καύσωνας, λένε, δεν έχει τη δύναμη να εξαντλήσει και να στερέψει τις πηγές του Νείλου. Έτσι και στην Ελλάδα δεν χάνεται η φιλοσοφία· δεν εγκατέλειψε ούτε την Αθήνα ούτε τη Σπάρτη ούτε την Κόρινθο· χάρη σ' αυτές τις πηγές «δεν μένει το Άργος διψασμένο»... Κι η Αθήνα έχει πολλά και καθάρια τρεχούμενα νερά που αναβλύζουν από το έδαφός της, αλλά και πολλά που συρρέουν απ' έξω, όχι λιγότερο πολύτιμα από τα ντόπια· κι οι άνθρωποι εκεί τα αγαπούν και τα προσέχουν, επιθυμώντας να αποκτήσουν τον μοναδικό πλούτο που αξίζει να φθονεί κανείς.

Μα τι μ' έχει πιάσει; Και τι είδους ομιλία είχα σκοπό να ολοκληρώσω αν όχι τον έπαινο της αγαπημένης μου Ελλάδας, που δεν μπορώ να τη φέρω στον νου χωρίς να μένω έκθαμβος με κάθε τι δικό της;

(«Εγκώμιο στην αυτοκράτειρα Ευσεβία»)

Για την διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών κειμένων

Αν κάποιος διδάσκει τα αντίθετα απ' αυτά που πιστεύει, πώς να μη θεωρηθεί άνθρωπος πανούργος, κάθε άλλο παρά έντιμος και ευσυνείδητος, που μιλάει με πολύ καλά λόγια για πράγματα που τα θεωρεί τιποτένια, εξαπατώντας και δελεάζοντας με επαίνους εκείνους στους οποίους επιδιώκει να μεταδώσει τις δικές του ασχήμιες;

Όσοι λοιπόν θέλουν να επαγγέλονται τον δάσκαλο πρέπει να είναι άνθρωποι δίκαιοι και λογικοί, κι οι ιδέες που έχουν ενστερνιστεί να μην έρχονται σε σύγκρουση με το δημόσιο λειτούργημά τους. Και πολύ περισσότερο απ' όλους, θα 'πρεπε τέτοιας ποιότητας άνθρωποι, να είναι όλοι όσοι ασχολούνται με την ερμηνεία των αρχαίων κειμένων στους νέους, είτε ρήτορες είναι αυτοί είτε απλοί δάσκαλοι είτε σοφιστές -και πολύ περισσότερο αυτοί οι τελευταίοι, που φιλοδοξούν να διδάξουν όχι μονάχα τη γλώσσα αλλά και την ηθική, και διατείνονται ότι ειδικότητά τους είναι η πολιτική φιλοσοφία...

Τους επαινώ που έχουν τη φιλοδοξία να ασκούν ένα τόσο ωραίο επάγγελμα, αλλά θα τους επαινούσα ακόμα περισσότερο αν δεν ήταν ψεύτες και αν δεν έδιναν λαβή να θεωρηθεί ότι άλλα πιστεύουν και άλλα διδάσκουν στους μαθητές τους. Τί λέτε λοιπόν; Για τον Όμηρο, τον Ησίοδο, το Δημοσθένη, τον Ηρόδοτο, το Θουκυδίδη, τον Ισοκράτη και το Λυσία, δεν ήσαν κεφαλές της παιδείας οι θεοί; Μήπως δεν θεωρούσαν προστάτες τους, άλλοι τον Ερμή και άλλοι τις Μούσες; Είναι λοιπόν παράλογο, έτσι νομίζω, κάποιοι που δουλειά τους είναι να ερμηνεύουν τα έργα

όλων αυτών, συγχρόνως να καταφρονούν τους θεούς που εκείνοι τίμησαν... Κι αφού χάρη στα συγγράμματα εκείνων κερδίζουν χρήματα και ζουν ετούτοι εδώ, είναι σαν να το παραδέχονται πως είναι αισχροκερδείς και για λίγα χρήματα είναι ικανοί για όλα... Μα αν θεωρούν ότι είναι σοφοί, εκείνοι των οποίων τα έργα ερμηνεύουν και τους οποίους αναγνωρίζουν ως προφήτες, ας μιμηθούν πρώτα την ευσέβεια εκείνων προς τους θεούς· αν όμως υποστηρίζουν ότι εκείνοι που αξίζουν τις μεγαλύτερες τιμές είχαν πλανηθεί, τότε ας πάνε στις εκκλησίες των χριστιανών να ερμηνεύσουν Ματθαίο και Λουκά...

Ιδού λοιπόν ο νέος νόμος που ισχύει για τους καθηγητές και διδασκάλους: Κανένας νέος που θέλει να φοιτήσει δεν αποκλείεται. Δεν θα ήταν ούτε λογικό ούτε δίκαιο, να κλείσω τον δρόμο σε παιδιά που ακόμα δεν ξέρουν τι κατεύθυνση να ακολουθήσουν, από φόβο μήπως τα σπρώξω προς τα πατροπαράδοτα χωρίς να το θέλουν, παρ' όλο που θα ήταν δίκαιο, όπως τους τρελούς, έτσι κι αυτούς να τους θεραπεύσουμε παρά τη θέλησή τους. Πιστεύω όμως πως τους ανόητους πρέπει να τους διδάσκεις κι όχι να τους τιμωρείς.

(Επιστολή στον Μέγα Βασίλειο)

Για την πρόοδο των Ελλήνων

Τη μελέτη των ουράνιων φαινομένων οι Έλληνες την τελειοποίησαν, ενώ οι πρώτες παρατηρήσεις είχαν γίνει από τους βαρβάρους στη Βαβυλώνα· κι η μελέτη της γεωμετρίας, αφού ξεκίνησε με την καταμέτρηση της γης που γινόταν στην Αίγυπτο, έφτασε να έχει τέτοια ανάπτυξη. Κι η αριθμητική, ενώ άρχισε παλιά με τους Φοίνικες εμπόρους, για τους Έλληνες έγινε αφορμή για επιστημονική γνώση. Οι Έλληνες λοιπόν, αυτά τα τρία μαζί με τη μουσική, τα συνδύασαν σε ένα· αφού συνύφαναν την αστρονομία με τη γεωμετρία, προσάρμοσαν και στις δύο την αριθμητική και κατανόησαν την εσωτερική τους αρμονία. Από εκεί και πέρα έθεσαν κανόνες και μέτρα στη μουσική τους, έχοντας ανακαλύψει μιαν αφεγάδιαστη συμφωνία ανάμεσα στις αρμονικές αναλογίες και στην αίσθηση της ακοής -ή κάτι που πλησίαζε πολύ σ' αυτό. Τώρα τι πρέπει να κάνω από τα δύο, να αναφέρω το όνομα κάθε άνδρα χωριστά ή να τους αναφέρω κατά επάγγελμα; Να αναφερθώ σε συγκεκριμένους ανθρώπους, όπως τον Πλάτωνα, τον Σωκράτη, τον Αριστείδη, τον Κίμωνα, το Θαλή, τον Λυκούργο, τον Αγησίλαο, τον Αρχίδαμο -ή στο γένος των φιλοσόφων, των στρατηγών, των δημιουργών, των νομοθετών; Γιατί θα αποδειχτεί ότι ακόμα κι οι πιο μοχθηροί και βδελυροί στρατηγοί στάθηκαν πιο δίκαιοι απέναντι σε ανθρώπους που διέπραξαν τα μεγαλύτερα αδικήματα, απ' ό,τι ο Μωυσής απέναντι σ' αυτούς που δεν έσφαλαν σε τίποτα. Για

ποια λοιπόν βασιλεία να σας μιλήσω; Για τη βασιλεία του Περσέα ή του Αιακού ή του Μίνωα της Κρήτης, ο οποίος καθάρισε τη θάλασσα από τους πειρατές και, αφού εκδίωξε τους βαρβάρους μέχρι τη Συρία και τη Σικελία, προελαύνοντας σταδιακά από το ένα μέχρι το άλλο άκρο της επικράτειας, κυριαρχούσε όχι μόνο στα νησιά αλλά και στα παράλια των ηπειρωτικών χωρών;

(«Κατά χριστιανών»)

Για τον Μέγα Αλέξανδρο

Λένε πως ο Αλέξανδρος ένιωθε την ανάγκη ενός Ομήρου· όχι βέβαια για να του κάνει παρέα ο Όμηρος αλλά για να τον υμνήσει, όπως τον Αχιλλέα, τον Πάτροκλο, τους δυο Αίαντες και τον Αντίλοχο. Μόνο που ο Αλέξανδρος, επειδή μια ζωή περιφρονούσε τα όσα είχε στη διάθεσή του και απέβλεπε σ' εκείνα που δεν είχε, δεν ευχαριστιόταν και δεν αρκούσαν στα όσα του είχαν δοθεί...

Κατά πόσον όμως, αυτό που προκάλεσε στην ψυχή του τόσο μεγάλο πόθο ώστε να αποβλέπει στα μεγαλύτερα και να στραφεί κατά των άλλων, ήταν είτε η μεγάλη του αρετή και μια ευφυΐα που διόλου δεν υπολείπονταν από τα αγαθά που ήδη είχε στη διάθεσή του, είτε ένα υπερβολικό θάρρος και θράσος που έκλινε προς την αλαζονεία και την αυθαιρεσία: Αυτό ας αφήσουμε να το εξετάσουν όσοι θελήσουν να τον επαινέσουν ή να τον ψέξουν -αν δεχτούμε ότι ταιριάζει ο ψόγος στον Αλέξανδρο.

(«Λόγος αυτοπαρηγορίας για την αποδημία του αγαθώτατου Σαλούστιου»)

Για την ελληνικότητα των Θεσσαλονικέων

Τόσα μπορώ ίσως να πω χωρίς πολυλογίες και χωρίς να γίνω κουραστικός: Ότι είναι από γενιά καθ' αυτού ελληνική, από τους πιο γνήσιους Έλληνες, και πόλη της είναι η μητρόπολη της Μακεδονίας. Μήπως χρειάζονται μεγαλύτερες αποδείξεις της παλιάς δόξας και του μεγαλείου της Μακεδονίας; Κι ο πιο σπουδαίος τόπος της Μακεδονίας είναι εκείνη η πόλη που έχτισαν, μετά την συντριβή των Θεσσαλών, νομίζω, και που πήρε τ' όνομά της από τη νίκη εναντίον τους.

(«Εγκώμιο στην αυτοκράτειρα Ευσεβία»)

Για τους Θράκες και Ίωνες

Εμείς οι κάτοικοι της Θράκης και της Ιωνίας είμαστε γιοι της Ελλάδας, και όποιοι από μας δεν είναι αγνώμονες, λαχταρούν να χαιρετήσουν τους πατεράδες τους και να φιλήσουν τα χώματά της.

(«Εγκώμιο στην αυτοκράτειρα Ευσεβία»)

Πηγή: Αποσπάσματα επιστολών και κειμένων του Ιουλιανού («Ιουλιανός» - Εκδόσεις «Θύραθεν»)